

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
комунального закладу
«Замглайський психоневрологічний інтернат»
Чернігівської обласної ради
11.12.2024

м. Чернігів, 2024 рік

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 11.12.2024 групою НПМ здійснено відвідування Комунального закладу «Замглайський психоневрологічний інтернат» Чернігівської обласної ради (далі – Інтернат, ПНІ, заклад).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НПМ:

Жмака Ірина Миколаївна, головний спеціаліст відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Шумна Лариса Петрівна, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у Чернігівській області;

Гирия Марина Володимирівна, головний спеціаліст відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Цюмік Олександр Вадимович, фахівець з питань проведення фахових досліджень під час відвідування місць несвободи в рамках реалізації національного превентивного механізму;

Гавриль Олена Анатоліївна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Інтернат знаходиться за адресою: вул. Центральна, 19, сел. Замглай, Чернігівський р-н., Чернігівська обл., 15005.

Керівник закладу: директор Могильний Сергій Тихонович.

Згідно з Положенням про комунальний заклад «Замглайський психоневрологічний інтернат» Чернігівської обласної ради, затвердженим наказом Комунального майна Чернігівської обласної ради від 19.07.2024 № 104 Інтернат є стаціонарним інтернатним закладом для соціального захисту, що утворюється для тимчасового або постійного проживання/перебування осіб із стійкими інтелектуальними та/або психічними порушеннями, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового обслуговування, надання медичної допомоги, соціальних послуг та комплексу реабілітаційних заходів і яким згідно з висновком лікарської комісії за участю лікаря-психіатра не протипоказане перебування в інтернаті (далі - підопічні).

Заклад до 2018 року функціонував як дитячий будинок-інтернат для дітей з ментальними порушеннями, потім був перепрофільований у психоневрологічний інтернат. На даний час в Інтернаті проживають жінки, які потребують стороннього догляду, соціально-побутового обслуговування та надання медичної допомоги (фото 1).

Інтернат розрахований на перебування 110 осіб. На день відвідування чисельність підопічних інтернату - 110 осіб (всі жіночої статі), серед яких 98 підопічних – особи, визнані у встановленому законодавством порядку недієздатними, 6 – обмежено дієздатні, 6 – дієздатні, 80 підопічних перебувають під опікою закладу, 25 підопічних мають інших опікунів/піклувальників, усім особам, які перебувають в закладі, встановлено групу інвалідності. Фактично, на дату відвідування, в закладі перебувало 108 осіб (1 підопічна знаходилась у лікарні, 1 – у відпустці).

Фінансування закладу у 2023 році становило 17 179 854,64 грн. – загальний фонд, 5 171 228,00 грн. - спеціальний фонд (з них 1126 016,85 грн. - благодійна допомога). Фінансування на 2024 рік затверджено у розмірі 18 417 627,81 грн. - загальний фонд, 4 560 000,00 грн. - спеціальний фонд, 1 670 518,82 грн. - благодійна допомога.

Штатна чисельність працівників Інтернату складає 93,5 штатних одиниць.

Медичний супровід здійснюють: завідувач медичного відділення (1 шт. од.), лікар - психіатр (1 шт. од.), лікар - загальної практики - сімейний лікар (0,75 шт. од.), сестра медична старша (1 шт.од.), сестра медична з дієтичного харчування (1 шт. од.), сестра медична з лікувальної фізкультури (1 шт. од.), сестра медична з масажу (1 шт. од.), сестра медична (6 шт. од.), дезінфектор (0,5 шт. од.), молодша медична сестра (санітарка палатна) (16 шт.од.), молодша медична сестра (санітарка прибиральниця) (3 шт. од.), молодша медична сестра (санітарка-ванниця) (1 шт.од.), молодша медична сестра (санітарка-роздавальниця) (1,5 шт.од.), молодша медична сестра (санітарка-супровідниця) (1 шт.од.).

Згідно з тарифікаційним списком працівників станом на 01.01.2024 в ПНІ працює 106 осіб, з яких 38 медичні працівники (22 молодший медичний персонал). Вакантні посади медичних працівників: завідувача медичного відділення (1 шт. од.), лікаря-психіатра (0,5 шт. од.), лікаря - загальної практики - сімейного лікаря (0,25 шт. од.).

Відповідно до затверджених посадових інструкцій медичних працівників до функціональних обов'язків медичного персоналу включено пункти про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження.

Інтернатом отримана ліцензія Міністерства охорони здоров'я України на провадження господарської діяльності з медичної практики на підставі наказу від 29.11.2019 № 2362 за спеціальністю організація і управління охорони здоров'я, загальна практика – сімейна медицина, психіатрія; за спеціальністю молодших спеціалістів з медичною освітою: сестринська справа за місцем провадження діяльності (реєстраційне досьє від 07.11.2019 № 0711/38-М).

Медичне відділення розташоване на першому поверсі, де облаштовані приміщення для прийому підопічних та надання медичної допомоги, фізіотерапевтичного лікування, наявні кабінет лікувальної фізкультури, масажний кабінет. Також є ізолятор, карантинне приміщення, з душовою та

туалетною кімнатою. Наявне аптечне приміщення, де зберігаються лікарські засоби, вироби медичного призначення, перев'язувальний матеріал.

Медична частина забезпечена лікарськими засобами соматичних груп, також наявні психофармакологічні препарати. Сума витрат на медикаменти на одну особу на день, станом на день відвідування, складає 10,54 грн.

Є шафа невідкладної допомоги, відповідні медикаменти для ургентної допомоги.

В усіх підопічних є укладені декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, з сімейним лікарем Ріпкинського центру первинної медико-санітарної допомоги «Здорова родина», та отримують медичні послуги, передбачені програмою державних гарантій медичного обслуговування населення у 2024 році, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.2023 № 1394.

Медичними працівниками не рідше одного разу на рік організовується огляд підопічних лікарсько-консультативною комісією за участі лікаря-психіатра з метою вирішення питань щодо доцільності їх подальшого перебування у закладі та необхідності встановлення чи припинення опіки або піклування.

У разі потреби спеціалізована медична допомога підопічним надається на базі багатопрофільних лікарень: комунального некомерційного підприємства «Ріпкинська центральна лікарня», комунального некомерційного підприємства «Чернігівська обласна лікарня», комунального некомерційного підприємства «Чернігівська обласна психоневрологічна лікарня».

Керівництвом Інтернату вживаються заходи щодо створення належних умов проживання для підопічних.

Територія Інтернату доглянута, чиста, створені належні умови для відпочинку підопічних на свіжому повітрі (фото 2). Зроблено капітальний ремонт в пральні, у відділенні підтриманого проживання, майже у всіх кімнатах встановлені нові вікна.

Забезпечено техніку безпеки, приміщення оснащені протипожежною сигналізацією, є вогнегасники.

В Інтернаті функціонують відділення стаціонарного догляду, відділення підтриманого проживання, відділення соціальної адаптації.

Підопічні мешкають у двоповерховій будівлі. Житлові кімнати розміщені на першому та другому поверхах, де проживають по 2-6 особи. У кімнатах наявні необхідними меблі та інвентар. У більшості кімнат є телевізори, радіо програвачі, сучасні меблі, придбані за власні кошти підопічних. У кімнатах створено затишок, є картини, фотографії, м'які іграшки(фото 3,4).

Достатня увага приділяється комплексній реабілітації підопічних, як фізичній (кабінет ЛФК, масажу), психологічній (працює психолог, активно проводиться арт-терапія), так і соціальній реабілітації (фото 5,6,7).

Створені належні умови для культурно-дозвіллевих заходів спрямованих на ведення активного способу життя підопічних. Зокрема функціонує бібліотека, клуб, створений ансамбль «Калинонька» який приймає участь у різноманітних

пісенних та танцювальних конкурсах, нагороджений багатьма відзнаками, дипломами. Функціонує комп'ютерний клас (фото 8).

16 підопічних перебувають у відділенні підтриманого проживання, де облаштовано кімнату соціальної реабілітації, там є газова плита, холодильник, мікрохвильова піч, пральна машина. Разом з інструктором з трудової адаптації підопічні вчаться готувати різні страви, користуватись побутовою технікою (фото 9).

В Інтернаті офіційно працевлаштовано 2 підопічних.

Для забезпечення релігійних потреб жінок облаштовано молитовну кімнату, заклад відвідують священнослужителі.

Працівниками та мешканцями закладу проводиться волонтерська робота для допомоги Збройним Силам України.

Підопічні мають доглянутий вигляд, їх одяг відповідає сезону. Усі речі підопічних промарковані, індивідуальні, в тому числі спідня білизна, що свідчить про дотримання права на індивідуальність. Раз на тиждень проводиться банний день, коли проводиться заміна та прання постільної білизни, верхнього одягу.

Для здійснення щоденних санітарно-гігієнічних процедур облаштовано душові кімнати.

Інтернат забезпечений холодною та гарячою проточною водою цілодобово, для підігріву води встановлено бойлери. Якість питної води відповідає нормам ДСанПіН 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною».

Підопічні харчуються в приміщенні їдальні та отримують чотириразове харчування, сума витрат на яке на одну особу становлять 118,80 грн. на день. Наявне щоденне та перспективне меню, в холодильнику зберігаються добові проби.

Приміщення харчоблоку утримується в робочому стані, наявне необхідне обладнання для виробництва та зберігання харчових продуктів. Холодильне обладнання в достатній кількості, знаходиться в робочому стані, при зберіганні продуктів харчування дотримується температурний режим.

Сировина та продукти для приготування справ отримуються зі складу по нормі на одну людину на добу. При зберіганні харчових продуктів дотримується товарне сусідство, продуктів із закінченим терміном реалізації не виявлено.

Працівники харчоблоку вчасно проходять періодичні профілактичні медичні огляди.

На належному рівні налагоджено облік витрат особистих коштів недієздатних підопічних та цивільна дієздатність яких обмежена. На кожного підопічного формується справа щодо використання коштів. Питання щодо придбання товарів та речей вирішується створеною в Інтернаті комісією для використання та обліку особистих коштів підопічних відповідно до Порядку використання сум пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та / або державних соціальних допомог, нарахованих відповідно до законодавства дітям-

сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, недієздатним особам та особам, цивільна дієздатність яких обмежена, які є вихованцями/підопічними дитячих будинків-інтернатів, психоневрологічних інтернатів, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 17.08.2018 № 1173. Придбаний товар видається підопічним відповідно до акту видачі.

На кожну підопічну ведуться особові справи, укладаються договори про надання соціальної послуги.

За 2023-2024 роки адміністрацією закладу подано матеріали до суду щодо поновлення цивільної дієздатності трьох підопічних Інтернату.

Під час відвідування відбулось конфіденційне спілкування із 56 підопічними та 9 працівниками ПНІ.

Скарг від підопічних на жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання з боку персоналу до них не надходило.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування групи НПМ здійснено 14.07.2020.

За результатами попереднього відвідування НПМ вносились рекомендації Чернігівській обласній державній адміністрації вжити невідкладних заходів щодо:

- облаштування пандусами житлового корпусу ПНІ;
- забезпечення безбар'єрного середовища для малорухливих підопічних в приміщенні ПНІ.

Адміністрації Інтернату:

- забезпечити виконання положень наказу Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 240 «Про затвердження Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, та форм первинної облікової документації»;

- фіксувати в медичній документації дані про тілесні ушкодження підопічних на момент оформлення та під час перебування в установі;

- вжити заходів щодо створення безбар'єрного середовища для маломобільних підопічних та пристосувань в душових кабінах, санвузлах;

- ввести до планів проведення навчань з персоналом питання про особливості застосування фізичного обмеження, заборону катування, жорстокого або такого, що принижує гідність, поводження з підопічними;

- облаштувати стенди у доступному місці та доступно викладеною для осіб з психічними розладами правовою інформацією, зазначенням телефонів посадових осіб і гарячих ліній, на які підопічні можуть звернутись;

- забезпечити належне здійснення карантинних заходів.

За результатами опрацювання звіту поінформовано про виконання рекомендацій, а саме:

- вжито заходів щодо забезпечення безбар'єрного середовища в Інтернаті;
- заведено журнал фіксації тілесних ушкоджень;

- заплановано проведення навчань з питань запобігання катуванню та неналежному поведженню з підопічними;
- розміщено стенди з доступно викладеною правовою інформацією тощо.

II. ФАКТИ ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку підопічних в умовах воєнного стану (стаття 11 Конвенції про права осіб з інвалідністю, стаття 3 Конституції України, Закон України «Про правовий режим в умовах воєнного стану»).

1. Статтею 11 Конвенції про права осіб з інвалідністю передбачено, що держава відповідно до своїх зобов'язань за міжнародним правом, зокрема міжнародним гуманітарним правом та міжнародним правом з прав людини, вживає усіх необхідних заходів для забезпечення захисту й безпеки осіб з інвалідністю у ситуаціях ризику, зокрема в збройних конфліктах, надзвичайних гуманітарних ситуаціях та під час стихійних лих.

У ПНІ відсутні захисні споруди (укриття) чи будь-які обладнані підвальні приміщення, які мають забезпечувати можливість безпечного перебування підопічних та персоналу разі повітряної тривоги або обстрілів.

Зазначене не відповідає вимогам пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23 березня 2016 року за № 432/28562 (далі – Державний стандарт), де визначено, що суб'єкт, який надає соціальну послугу, забезпечує підготовку та облаштування захисних споруд цивільного захисту, підвалів або інших приміщень, придатних для укриття отримувачів соціальної послуги стаціонарного догляду та надавачів соціальної послуги і безпечного перебування в них, перевірку та забезпечення наявності опалення, водопостачання, електроенергії, забезпечення необхідного запасу продуктів харчування, води, лікарських засобів, засобів гігієни, одягу, взуття тощо.

Водночас керівництвом Інтернату вживаються заходи щодо забезпечення евакуації підопічних: затверджено інструкцію з охорони праці під час отримання сигналу «Повітряна тривога».

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України, статті 283 та 284 Цивільного кодексу України).

2. Відповідно до статті 14-1 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» реалізація якісного надання медичної допомоги здійснюється зокрема через систему стандартів у сфері охорони здоров'я. Систему стандартів у сфері охорони здоров'я складають державні соціальні нормативи та галузеві стандарти (стандарт медичної допомоги; клінічний

протокол; протокол надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я; таблиць матеріально-технічного оснащення; лікарський формуляр). Клінічні протоколи надання психіатричної допомоги у закладі відсутні.

3. Медична документація, всупереч вимогам наказу Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування», ведеться за застарілими формами (зокрема «Історія хвороби»).

Для надання амбулаторної психіатричної допомоги використовується форма № 025/о первинної облікової документації (медична карта амбулаторного хворого), затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012 № 110.

4. У порушення Державних санітарно-протиепідемічних правил та норм щодо поводження з медичними відходами, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.06.2015 № 325, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 07 серпня 2015 року за № 959/27404 на момент відвідування в Інтернаті відсутній договір з суб'єктами господарювання, що здійснюють обробку, знешкодження, утилізацію та видалення небезпечних медичних відходів.

5. У маніпуляційному кабінеті медичної частини відсутні протоколи догоспітальної допомоги, форми та порядок ведення яких затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2019 № 1269 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги», що ускладнює вчасне діагностування та подальшу якість надання необхідної допомоги підопічним у разі виникнення невідкладних станів.

6. Як свідчать листки лікарських призначень, значна кількість підопічних ПНІ впродовж тривалого часу приймають азапін у складі якого діючою речовиною є клозапін. Усупереч наказу Міністерства охорони здоров'я України від 08.08.1995 № 147 «Про гематологічний контроль при лікуванні лепонексом (клозапіном)» повторні та подальші динамічні аналізи крові не проводились, моніторингу зміни показників крові не визначалось. Слід зазначити, що відповідно до пункту 3 та 4 вищевказаного наказу пацієнтам у процесі терапії лікарськими засобами з діючою речовиною клозапін має бути гарантовано регулярне гематологічне обстеження, і вони повинні бути проінструктовані щодо необхідності негайного звернення до лікуючого лікаря при розвитку будь-якої інфекції чи лихоманки.

У порушення вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 08.08.1995 №147 «Про гематологічний контроль при лікуванні лепонексом (клозапіном)» пацієнтам, яким призначено препарат клозапін/азапін, не проводиться щомісячний гемолітичний контроль необхідний для виключення

при лікуванні зазначеним препаратом у пацієнтів можливий ризик розвитку ускладнень у вигляді гранулоцитопенії.

Порушення права осіб на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 25 Загальної декларації прав людини, статті 28, 32, 48 Конституції України).

7. Під час відвідування встановлено перенаселення в окремих кімнатах Інтернату, що є порушенням норм житлової площі на одну особу та не відповідає вимогам пункту 6 Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957 (далі - Типове положення) та пунктів 6.1.2.2 та 6.1.2.4 Державних будівельних норм України В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення». Зокрема це стосується кімнати де проживають ліжкові хворі та підопічні, які користуються кріслами колісними, площа якої 40 м², у ній проживає 6 чоловік, 3 з яких користуються кріслами колісними. Тобто площа, яка припадає на одну особу в цій кімнаті, менше передбаченої чинним законодавством норми 7-10 м².

8. У порушення вимог статті 42 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» на харчоблоці закладу не дотримано гігієнічних умов до приміщень, де обробляються або переробляються харчові продукти, оскільки групою НПМ в приміщенні харчоблоку виявлено загрозливі для здоров'я плісняву та грибок. Підвальне приміщення харчоблоку потребує капітального ремонту, так як його антисанітарний стан і розташування поряд із приміщенням видачі готової продукції загрожує здоров'ю як працівників харчоблоку, так і підопічних (фото 10).

9. Пунктом 5 Типового положення передбачено, що створення належних умов для проживання підопічних є одним з основних завдань інтернату. Водночас, у ході відвідування ПНІ було з'ясовано, що особисті речі деяких підопічних зберігаються у персоналу в кімнаті, яка зачиняється на замок. Це позбавляє підопічних комфортної можливості користуватися особистими речами, оскільки для отримання цих речей підопічні мають звертатись до персоналу за дозволом.

10. У порушення пункту 3.6 розділу VI Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, визначених наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 в туалетних кімнатах закладу відсутні насадки на деяких унітазах (фото 11).

Порушення права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Європейської конвенції з прав людини).

11. У туалетних кімнатах ПНІ відсутні двері в кабінках, де знаходяться унітази, що унеможлиблює забезпечення приватності підопічним (фото 12). Відсутність належного захисту приватного простору в такому приміщенні порушує конфіденційність і створює умови для стороннього спостереження, що негативно впливає на психологічний комфорт і гідність осіб, які користуються цією кімнатою.

Порушення прав осіб з інвалідністю (статті 9, 26 Конвенції про права осіб з інвалідністю, Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», статті 23, 7 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»).

12. Під час відвідування встановлено, що будівлі та територія Інтернату не повністю пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення.

Зокрема, у супереч вимог п. 8.2.10 Державних будівельних норм В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд (далі – ДБН В.2.2-40:2018) на початку зовнішнього пандуса відсутні попереджувальні тактильні смуги, які повинні бути встановлені паралельно до пандусу та мати таку ж ширину (фото 13).

Верхні та нижні сходи не промарковані та не контрастують у відношенні до інших сходів сходового маршу і до горизонтальних площадок сходового маршу (фото 14).

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Чернігівській обласній військовій адміністрації:

Вжити заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності;

забезпечити облаштування в Інтернаті укриття, з метою забезпечення захисту й безпеки підопічних та персоналу в умовах воєнного;

забезпечити проведення капітального ремонту харчоблоку.

2. Комунальному закладу «Замглайський психоневрологічний інтернат» Чернігівської обласної ради:

забезпечити належне ведення медичної документації підопічних;

вжити заходів щодо укладення договору з суб'єктами господарювання, що здійснюють обробку, знешкодження, утилізацію та видалення небезпечних медичних відходів;

забезпечити усунення порушень вимог ДБН В.2.2-18:2007 «Заклади соціального захисту населення» щодо дотримання допустимої площі проживання підопічних у житлових кімнатах;

забезпечити дотримання приватності та санітарно-гігієнічних вимог в туалетних кімнатах;

забезпечити дотримання вимог Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»;

створити умови для вільного та безперешкодного користування підопічними особистими речами;

вжити заходів щодо пристосування території та приміщень закладу для осіб з інвалідністю.

Додаток: фотоматеріали на 5 арк.

Керівник групи НПМ

**Головний спеціаліст
Відділу сприяння роботі
регіональних представництв**

Ірина ЖМАКА

Фотоматеріали

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

Фото 7

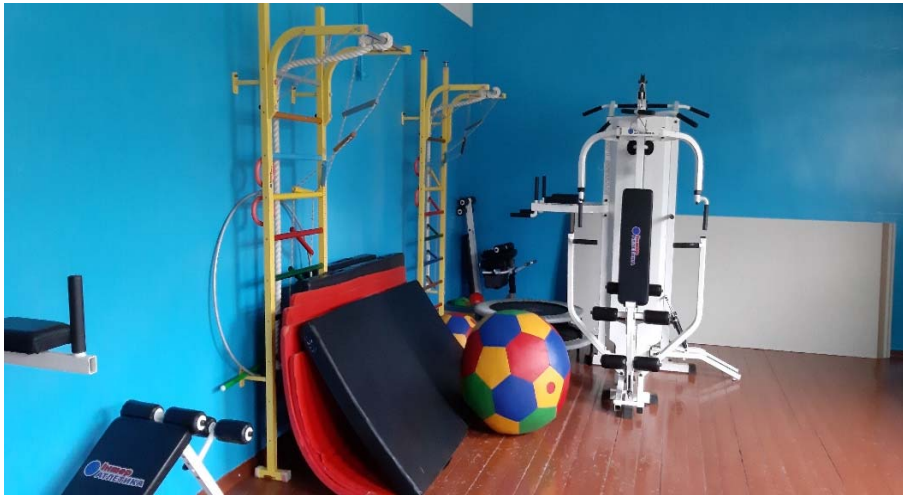

Фото 8

Фото 9

Фото 10**Фото 11**

Фото 12**Фото 13****Фото 14**